

סימן תרעה || הדרכה בכתיבה ||

הרב עובדיה חן

מח"ס "הכתב והמכתב"

אשדוד

פרק ל"א / שיכתוב*

א. אם אינך כותב ישירות במחשב, השלב הסופי והחשוב ביותר בהגהה - הוא השיכתוב. מחקרים גילו שאצל כותבים טובים, השיכתוב מהווה כארבעים וחמשה אחוזים מזמן הכתיבה! בשלב זה, מעתיקים את המאמר מחדש, ותוך כדי עורכים אותו בצורה מחודשת. ויש לדעת כי בכל פעם שמעתיקים מחדש, הסגנון הולך ומשתפר, ו"אין מדרש בלא חידוש" (מגיגה ג' ע"א).

ב. כאשר אתה משכתב מאמר שנכתב בעבר, מומלץ שתקרא קודם לכן את כל המאמר, ורק לאחר מכן תשכתבו. כך, כבר מתחילה תקבל היבט כללי על כל המאמר, ולא תהיה זקוק להעיק מבט כל מספר מלים במקור ההעתקה. הדבר יקל גם בעריכת הדברים וסידורם מחדש.

ג. בעת השיכתוב, חשוב כאילו בכוונתך לפרסם הדברים ברבים (גם אם כעת אינך כוונת לזוך פרסום), וכך השיכתוב ייעשה בִּיָּתֵר רצינות והשקעה.

ד. על כל קטע שהועתק כדאי להעביר קו, או לכתוב "הועתק", כדי למנוע כפילויות.

ה. כדי לקצר בזמן ההעתקה בשיכתוב, מומלץ לסמן שלש נקודות במקום הציטוטים (ולא וו', שלא יראה כמלק מהטקסט), ובשיכתוב האחרון לפני ההדפסה, להשלים את הציטוטים במלואם.

ו. אם במהלך השיכתוב אתה מעוניין לשנות הסדר ולהעביר קטע להמשך המאמר, כאשר אתה מדלג על אותו קטע, זכור לסמן תזכורת (נדף ממנו אמה מעמיק) במקום שאתה מעוניין להכניס הקטע. פעמים רבות כאשר מגיעים בהעתקה למקום בו יש להכניס את הקטע, שוכחים וממשיכים בהעתקת המאמר, ויחנו בחסרות. ואם העברת הקטע נעשית במחשב על ידי "גזור הדבק", אחר ה'גזור', מיד 'הדבק' את הקטע במקומו. פעמים קורה שמשאירים ההדבקה לעוד מספר שניות, ולבסוף שוכחים לבצע.

ז. כאשר אתה מעביר קטע ממקום למקום, דאג שהקטע ישתלב היטב עם הקטעים שלפניו ושלאחריו, וכן שחסרונו לא יפגע בקטעים שלפניו ושלאחריו במקום הקודם. ובפרט היזהר בזה כאשר אתה מעביר במחשב קטע כדמותו וכצלמו (על ידי "גזור הדבק"), שהואיל והעברת הקטע נעשית בקלות ללא העתקה מחדש, מצוי שלא שמים לב לכך.

ח. אם ציינת בקטע המועבר או בקטע אחר במאמר: לעיל / לקמן / הנ"ל / שם (וכדומה), וודא שאחר שינוי המקום אין צורך לשנות הציון.

* כללים והדרכה לכתיבה נכונה, המתפרסמים כאן לראשונה, מאת הר"ר עובדיה חן הי"ו, מתוך כתב-יד של הספר "הכתב והמכתב" ח"ב, תשנ"ח לו. הערות והארות יתקבלו בשמחה, למשפחת חן, רח' חטיבת כרמלי 10⁴ אזור ג', אשדוד.

ט. אם לאחר השיכתוב הינך מרגיש שסגנון המאמר עדיין אינו מושלם, העתק וערוך את הדברים אפילו פעם או פעמיים נוספות באותו זמן, עד אשר תקבל סגנון מתוקן. כאשר הדברים "טריים" בזכרוןך, קל יותר לעורכם ולסדרם מחדש, ואילו אם תשאיר את השיכתוב לזמן מאוחר יותר (נאשך ממפון להדפיס), יהיה עליך לעבוד עבודה כפולה ומכופלת, כי "קשיא עתיקא מחדתא" (יומא כ"ט ע"א)¹.

י. לעתים במשך השיכתוב שוכחים לשבץ במאמר הוספות שנרשמו בצד בתלייה, ולכן בסיום השיכתוב, מומלץ לוודא שכל ההוספות שובצו במקומן.

יא. אחר השיכתוב, מומלץ לשמור עותק של הטיוטא, כי לפעמים הוא נצרך לבירור הדברים.

ביקורת חיצונית

יב. אף שאתה עצמך הגהת דבריך היטב, אל לך לסמוך על הגהתך בלבד, אלא תציע הדברים לפני רב או אפילו חבר, והם יתקנו את הטעון תיקון, ויחוו דעתם הן בתוכן והן בסגנון. ישנן טעויות שלעולם לא ירגיש בהן הכותב עצמו כי-אם זולתו, כי כל אחד בוחן את הדברים מההיבט האישי שלו².

יג. לפני מסירת החומר לביקורת, תמצה מבחינתך את הליטוש וההגהה עד קצה היכולת. אל תסמוך על המגיה שיגיה הכל, שכן הוא יתחיל להגיה מהמקום שבו אתה סיימת. כאשר המאמר מלא בטעויות דפוס וטעויות פשוטות, המגיה יתמקד יותר בתיקון טעויות אלו, ואילו כאשר תיקונים אלו כבר נעשו, יהיה לו חשק להתרכז בתיקונים שדרושה להם הבחנה מעמיקה יותר.

יד. מומלץ להגיש למגיה את החומר רשום בכתב נאה ומתוקן. הדבר יגביר את מרצו להגיה יותר בקפידה. כמו כן, כדאי שתצלם ותשאיר העתק אחד אצלך למשמרת, כדי שאם חלילה יאבד המאמר, והיה ההעתק הנשאר לפליטה, ובכך תימנע עגמת נפש רבה.

טו. להגהת החומר, בחר דוקא באנשים בעלי חוש ביקורת, שאינם חוששים לומר את הביקורת האמיתית בפרצוף, ולא כאלה שישבחו את כתיבתך גם כשהיא גרועה. אל תגיש את מה שכתבת בצורה של 'הנה מה שכתבתי', או 'אשמח לשמוע מה דעתך', אלא תדגיש שאתה חפץ בביקורת נוקבת ללא רחמים. נכון, זה לא הכי נעים, אבל מה לעשות, רק כך תשתפר כתיבתך. אם המגיה אומר לך שהכל מצוין ואין צורך לשנות דבר – הודך לו בנימוס וחפש משהו אחר (לכל הפחות, פקט ממנו שרמיז ממך נדיוק הוא נהנה). לעומת זאת, מבקרים שהערוותיהם תרמו לך, חזור אליהם להגהות נוספות.

טז. את ההגהות, מומלץ למגיה לרשום בעט נובע שניכר השוני בינו לבין צבע הכתב הרגיל (מומלץ אדום). ואם יש למגיה תיקון על ההגהה שלו עצמו, מומלץ שירשמה בעט בעל צבע אחר מהעט בו הגיה, כדי שיהיה ניכר שזו הגהה על ההגהה. ופעמים שהנוסח הראשון מקורי יותר ועדיף יותר³.

¹ ומטעם זה נפסקה ההלכה שאדם שנתחדש לו חידוש בחול המועד, רשאי לכותבו בפרוטרוט, ואין צריך לכותבו בראשי פרקים (עיין ילקוט יוסף הלכות חול המועד, סעיף מ').

² ואפשר להביא לכך ראיה יפה, ממה שכתב הרב "קול יעקב" (סי' ל"ז אות קט"ו) שבדיקת ספר תורה תיעשה על ידי שני בודקים, אחד קורא ואחד שומע, ואחר כך יתהפכו האחד שהיה קורא יהיה שומע, והאחד שהיה שומע יהיה קורא, כי החושים של בני האדם אינם שוים, ומה שירגיש אחד לא ירגיש בזה זולתו וכו'. ע"ש.

³ כך נוהג מרן הגר"מ מאוזן שליט"א בהגהותיו.